

УДК 37.018.4-057.36:616-083

DOI 10.11603/me.2414-5998.2019.2.10342

Л. Й. Шостак

*Управління охорони здоров'я та реабілітації МВС України***ПРИНЦИПИ ПІДГОТОВКИ СПІВРОБІТНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ**

L. Y. Shostak

*Department of Health and Rehabilitation of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine***PRINCIPLES OF TRAINING OF NATIONAL POLICE EMPLOYEES ON PREMEDICAL AID**

Анотація. На основі досвіду організації і проведення навчання співробітників Національної поліції з домедичної допомоги за програмою «Перший на місці події» сформульовано ключові принципи такої підготовки, які лежать в основі довготривалих знань і практичних навичок, спрямованих на порятунок людини у невідкладному стані. Основним принципом підготовки з домедичної допомоги співробітників Національної поліції є її стандартизованість у різних навчальних закладах і навчальних відділеннях. До правил такої стандартизації належать: наявність уніфікованої матеріально-технічної бази, відповідних навчальних приміщень, підготовлених за стандартною програмою інструкторів з надання домедичної допомоги, наявність єдиних навчально-методичних матеріалів. Другим принципом є системний підхід. Він полягає в чіткому усвідомленні ролі поліцейських у системі спадкоємного надання допомоги постраждалим і хворим з урахуванням існуючої системи екстреної медичної допомоги як в одиничних, так і в масових випадках, що досягається шляхом спільних з рятувальниками і медиками тренувань. Третім принципом є запровадження для поліцейських системи безперервності освіти з домедичної допомоги. Впровадження зазначених принципів є запорукою довготривалих знань і практичних навичок, спрямованих на порятунок людини у невідкладному стані, адже світова статистика вказує, що найшвидше на місце події прибувають саме поліцейські.

Навчання співробітників Національної поліції з домедичної допомоги є важливим елементом їх службової підготовки. Запровадження принципів стандартизації підготовки поліцейських з домедичної допомоги, системного підходу та безперервності освіти є запорукою успішного виконання ними як поставлених завдань, так і рятування життя особам у невідкладному стані.

Ключові слова: домедична допомога; Національна поліція.

Abstract. Based on the experience of organizing and conducting trainings for the National Police in the field of premedical care, the program "First on the spot" sets out the key principles of such training, which underlie long-term knowledge and practical skills aimed at rescuing a person in urgent need. The basic principle of training for the premedical aid of National Police staff is its standardization in various educational institutions and educational departments. The rules of such standardization include: the availability of a unified material and technical base, the corresponding training facilities, prepared according to the standard program of instructors for provision of medical assistance, the availability of uniform teaching materials. The second principle is the system approach. It consists in a clear understanding of the role of the police in the system of succession assistance to victims and patients, taking into account the existing system of emergency medical care, both in individual and in mass cases, which is achieved through joint training with rescuers and physicians. The third principle is the introduction of a continuity of education system for the police system for medical assistance. The implementation of these principles is the key to long-term knowledge and practical skills aimed at rescuing people in urgent situations, because global statistics indicate that the police are coming to the scene quickly.

The training of the National Police in the field of premedical assistance is an important element of their training. The introduction of the principles of standardizing the training of police officers on medical assistance, the systematic approach and the continuity of education is a key to successful completion of their tasks as well as to save lives in urgent situations.

Key words: premedical aid; National Police.

Вступ. Виконання професійних обов'язків працівників Національної поліції невід'ємно пов'язане з потребою у знаннях і навичках з надання домедичної допомоги. Відповідно до Закону України «Про екстрену медичну допомогу», статті 18 Закону України «Про Національну поліцію», підготовка з домедичної допомоги є обов'язковою під час навчання майбутніх поліцейських у закладах

освіти системи МВС України, а також є частиною службової підготовки. Порядок підготовки та підвищення кваліфікації поліцейських здійснюється відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21.11.2012 р. № 1115 «Про затвердження Порядку підготовки та підвищення кваліфікації осіб, які зобов'язані надавати домедичну допомогу» та з урахуванням наказу МОЗ України від 29.03.2017 р. № 346 «Про удосконалення підготовки з надання

© Л. Й. Шостак

домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти», в якому чітко прописані навчальна програма, стандарт забезпечення навчального підрозділу, перелік знань і практичних навичок. Незважаючи на наявність відповідних нормативних документів, немає єдиного підходу до організації підготовки співробітників Національної поліції з домедичної допомоги у різних навчальних структурах, що негативно позначається на якості підготовки та спадкоємності надання екстреної медичної допомоги постраждалим.

Мета статті – сформулювати основні принципи організації і проведення підготовки співробітників Національної поліції з домедичної допомоги.

Теоретична частина. Основним принципом підготовки з домедичної допомоги співробітників Національної поліції є її стандартизованість у різних навчальних закладах і навчальних відділеннях. З цією метою насамперед слід виробити правила такої стандартизації. На наш погляд, до таких належать:

1) наявність уніфікованої матеріально-технічної бази. Мінімальний перелік обладнання для діяльності навчального підрозділу з домедичної допомоги наведений у наказі МОЗ України від 29.03.2017 р. № 346 (табл. 1).

Аналізуючи цей перелік та досвід освітніх установ, які проводили підготовку поліцейських за програмою «Перший на місці події» (листопад – грудень 2018 р.), можна вважати за доцільне вилучення повноростового манекена дорослого для навчання надання допомоги при травмі (вартість близько 500 тис. грн). При вивченні травми успішно можна використати стандартизованих пацієнтів, роль яких можуть виконувати самі слухачі. Натомість необхідно додати до переліку манекен для тампонування ран та засоби для тампонування на хімічній основі. Манекен дорослого для базової реанімації доцільно придбати з каналом зворотного зв'язку, який вказує на ефективність натискань на грудну клітку та штучної вентиляції легень. Враховуючи, що поліцейські можуть допомагати медикам «швидкої» надавати екстрену медичну допомогу, слід додати до переліку довгу транспортувальну дошку з лямками та головоотримачем, жилет Кендріка, сучасні драбинчасті шини Крамера – це ті вироби, при застосуванні яких може знадобитися допомога поліцейського. Крім цього, ми твердо переконані, що поліцейські повинні добре розумітися на джгутах різних типів і способах їх накладання: типу Есмарха, CAT та SWAT-T. Крім цього, варто

мати засоби, які можна використати як імпровізований джгут (смужки тканин завширшки 10–12 см і завдовжки близько 1,5 м). Доцільно пам'ятати, що косинки можна виготовити самостійно, придбавши шматок тканини. За цих умов довге плече трикутної косинки повинно бути не менше 105 см для зручної фіксації пошкоджень різних кісткових сегментів. У зв'язку з наявністю в навчальному плані оволодіння навичками прийому фізіологічних пологів варто придбати й відповідний манекен;

2) наявність відповідних навчальних приміщень. Оптимальною для групи з 8 слухачів є кімната, площею близько 25 м² на групу з 8 слухачів, оснащена двома килимками розміром 2×2 м, аудиторними стільцями (9 шт.), відеосистемою (ноутбук + монітор або відеопроєктор, звукові колонки), навчальною дошкою під фломастери. Не слід забувати про допоміжні приміщення для викладачів, допоміжного персоналу, складу для обладнання та розхідних матеріалів;

3) наявність підготовлених за стандартною програмою інструкторів з надання домедичної допомоги. На сьогодні таку функцію покладено на Державний заклад «Український науково-практичний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф МОЗ України». Слухачі спершу самостійно проходять програму з домедичної допомоги, а далі курс «Викладач-інструктор», на якому вчать педагогічної майстерності. При успішному складенні іспитів слухачі отримують відповідний сертифікат.

Для опанування міжнародного досвіду з надання домедичної допомоги у рамках проекту НАТО «Багатонаціональна система телемедицини для надзвичайних ситуацій» та програми «Партнерство заради миру та безпеки» із числа працівників Національної поліції України та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту ДСНС України в міжнародному центрі парамедицини S.M.U.R.D (Румунія) підготовлено 12 тренерів із надання домедичної допомоги, які отримали міжнародні сертифікати та створено навчально-тренувальне відділення домедичної підготовки Київського центру первинної професійної підготовки «Академія поліції у складі Національної академії внутрішніх справ (далі – Відділення). На сьогодні Відділення успішно функціонує, розроблено програми підготовки поліцейських та рятувальників аварійно-рятувальних підрозділів з домедичної допомоги та підготовки інструкторів з домедичної підготовки відповідно до вимог Постанови Кабіне-

Таблиця 1. Перелік мінімально необхідного обладнання для проведення програми з розрахунку на одну групу з 8 студентів

Назва обладнання і матеріалів	Кількість
Повноростовий манекен дорослого	1 шт.
Манекен для серцево-легеневої реанімації дорослого	1 шт.
Манекен для роботи з дихальними шляхами	1 шт.
Повноростовий манекен немовляти	1 шт.
Засіб механічний для зупинки кровотечі типу турнікету	8 шт.
Назофарингеальні повітропроводи різних розмірів	4 шт.
Орофарингеальні повітропроводи різних розмірів	3 шт.
Мішок типу Амбу з набором масок, кисневим резервуаром і кисневою трубкою	1 шт.
Бар'єрний пристрій для штучної вентиляції легень «рот до лицєвої маски»	8 шт.
Нереверсивна киснева маска з мішком і трубкою	1 шт.
Кисневий балон	1 шт.
Еластичні бинти	8 шт.
Косинки трикутні	8 шт.
Шини іммобілізаційні гнучкі	8 шт.
Рукавички медичні	50 пар
Термоковдри	8 шт.
Серветки марлеві різних розмірів	5 шт.
Ножиці атравматичні	3 шт.
Плівка харчова	1 шт.
Навчальний автоматичний зовнішній дефібрилятор	1 шт.
Шийні коміри різних розмірів	3 шт.
Стропоріз	1 шт.
Пакет перев'язувальний індивідуальний з еластичним компресійним компонентом і захисною вологостійкою оболонкою	4 шт.
Бинт марлевий медичний нестерильний 7×14	8 шт.
Захисні щитки для очей при пораненні ока	4 шт.
Комп'ютер/ноутбук	1 шт.
Мультимедійний проектор	1 шт.
Екран	1 шт.
Дошка для малювання маркером	1 шт.
Маркери різних кольорів	3 шт.
Засіб для дезінфекції	1 шт.
Армований скотч	1 шт.
Бланк реєстрації слухачів курсу	1 шт.
Бланки оцінювання практичних навичок	8 шт.
Перелік сценаріїв	8 шт.
Тестові завдання	8 шт.
Бланк відповідей на тестові завдання	1 шт.
Журнал з техніки безпеки	1 шт.
Програма курсу	9 шт.

ту Міністрів України від 21.11.2012 р. № 1115 «Про затвердження Порядку підготовки та підвищення кваліфікації осіб, які зобов'язані надавати домедичну допомогу» та з урахуванням наказу МОЗ України від 29.03.2017 р. № 346 «Про удосконалення підготовки з надання домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти»;

4) наявність єдиних навчально-методичних матеріалів: посібників, методичних вказівок, презентацій лекцій, сценаріїв невідкладних станів. Подібна уніфікація впроваджена у міжнародних організаціях при підготовці інструкторів і добре себе оправдала. На сьогодні базовим для вивчення домедичної допомоги є методичний посібник «Домедична

допомога (алгоритми та маніпуляції)» (автори: В. О. Крилюк, В. Ю. Кузьмін, Г. Ю. Цимбалюк, М. А. Максименко) [1], виданий у 2017 р. Цінність його полягає в тому, що він створений на основі діючого наказу МОЗ України від 16.06.2014 р. № 398 «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах». У посібнику висвітлені 28 алгоритмів надання домедичної допомоги, передбачені наказом, а також алгоритми виконання маніпуляцій. Посібник добре ілюстрований і розрахований на читача без спеціальної медичної підготовки. Однак у ньому відсутній матеріал, який стосується прийняття пологів на етапі домедичної допомоги, що передбачено навчальною програмою «Перший на місці події».

Для інструкторів у 2018 р. вийшов навчально-методичний посібник «Домедична допомога» (автори: В. О. Крилюк, Д. М. Сурков, І. В. Кузьмінський, Г. Ю. Цимбалюк, М. А. Максименко, Київ, видавництво «Ожива») [2], в якому, крім основних даних, які стосуються надання домедичної допомоги, подано матеріал щодо методики її викладання.

Другим принципом підготовки з домедичної допомоги співробітників Національної поліції є системний підхід. Необхідно чітко усвідомити роль поліцейських у системі спадкоємного надання допомоги постраждалим і хворим з урахуванням існуючої системи екстреної медичної допомоги. Слід наголосити, що у випадку появи поранених і хворих як серед громадян, так і серед поліцейських у пріоритеті співробітника Національної поліції завжди залишається виконання поставленого завдання. Далі – допомога буде надаватися постраждалим працівникам поліції, громадянам та хворим. На цьому слід завжди акцентувати увагу й захищати поліцейських від необґрунтованих звинувачень у ненаданні домедичної допомоги. У цьому випадку актуальним є пришвидшення прийняття «Закону доброго самаритянина», який захищає надавачів домедичної допомоги від судових переслідувань зі сторони постраждалого або його представників у разі, якщо вони допустилися помилки під час добровільного надання допомоги цій особі, або у випадку, якщо їхні зусилля виявилися неефективними.

У Концепції реформи системи екстреної медичної допомоги [4] йдеться про визначення поліцейських та інших осіб, до службових обов'язків яких належить надання домедичної допомоги, як

«екстрених медичних реагувальників», які повинні бути сертифікованими та внесеними у відповідний державний реєстр. Ми вважаємо, що будь-яка особа з посвідченням співробітника Національної поліції при належній побудові системи підготовки і перепідготовки з домедичної допомоги в системі МВС України автоматично є сертифікованим «екстреним медичним реагувальником» і не вимагає занесення до будь-якого іншого реєстру. Інша річ, коли такі співробітники звільняються зі служби, проте добровільно прагнуть залишитися в системі надання догоспітальної допомоги. Тоді вони можуть бути внесені в реєстр як волонтери, проходити відповідну перепідготовку і бути залученими для допомоги працівниками служби ЕМД на місці події.

Говорячи про системний підхід, варто наголосити, що поліцейські повинні мати чітке уявлення про діяльність працівників служби ЕМД на місці події як в одиничних, так і масових випадках [3]. Тільки тоді поліцейський як член спільної рятувальної команди за вказівкою старшого начальника зможе знайти своє місце у наданні домедичної допомоги постраждалим та допомогти медикам. Є ряд медичних маніпуляцій та технологій, де допомога поліцейського більш ніж необхідна (зупинка масивної кровотечі, натискання на грудну клітку, штучна вентиляція легень мішком АМБУ, виймання постраждалого з автомобіля, шинування пошкоджених кінцівок, перенесення постраждалого тощо).

У випадку масових уражень тільки спільне розуміння медиками, поліцейськими і рятувальниками технології порятунку є запорукою успіху. Одночасно слід пам'ятати, що коли на театрі надзвичайної ситуації з'являються медичні працівники, всі інші служби повинні, за можливості, запропонувати їм свою допомогу. Це досягається шляхом проведення спільних навчань і тренувань. В Україні вже є такий позитивний досвід. Однак ми вважаємо, що спільні навчання повинні бути регулярними в регіонах. Вони повинні стати елементом службової підготовки і відбуватися не менше двох разів на рік.

Третім принципом є запровадження для поліцейських системи безперервності освіти з домедичної допомоги. Відомо, що будь-яка навичка без її регулярного повторення з часом забувається. Тому чинність сертифіката з домедичної допомоги обмежується двома роками. Однак на сьогодні встановлено, що навички базових маніпуляцій, особливо які вимагають м'язової пам'яті, людина забуває приблизно через 6 міс. Тому в ході служ-

бової підготовки слід періодично в межах зазначеного часу відпрацьовувати навички надання домедичної допомоги.

Таким чином, впровадження зазначених принципів підготовки співробітників національної поліції з домедичної допомоги є запорукою довготривалих знань і практичних навичок, спрямованих на порятунок людини у невідкладному стані, адже світова статистика вказує, що найшвидше на місце події прибувають саме поліцейські.

Висновки та перспективи подальших досліджень. 1. Навчання співробітників Національної поліції з домедичної допомоги є важливим елементом їх службової підготовки. Наявність сертифіката

з домедичної допомоги є обов'язковим чинником допуску до виконання своїх службових обов'язків.

2. Запровадження принципів стандартизації підготовки поліцейських з домедичної допомоги, системного підходу та безперервності освіти є запорукою успішного виконання ними як поставлених завдань, так і рятування життя особам у невідкладному стані.

У перспективі варто розробити систему «зворотного зв'язку» для науково обґрунтованої оцінки якості навчальних центрів, які готують співробітників національної поліції з домедичної допомоги, вмінь надавати співробітниками домедичну допомогу та визначення кола питань, які вимагають нагального вирішення.

Список літератури

1. Домедична допомога (алгоритми та маніпуляції): метод. посіб. / [В. О. Крилюк, В. Ю. Кузьмін, І. В. Кузьмінський та ін.]. – К., 2017. – 120 с.
2. Домедична допомога : навч.-метод. посіб. / [В. О. Крилюк, Д. М. Сурков, І. В. Кузьмінський та ін.]. – К. : Ожива, 2018. – 114 с.
3. Досвід навчання співробітників Національної поліції у Запорізькому державному медичному універ-

ситеті / В. І. Перцов, О. А. Льовкін, Ю. О. Чемерис, О. М. Бойцова // Екстрена медична допомога в надзвичайних ситуаціях : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 20–24 лют. 2019 р. – Тернопіль : ТДМУ, 2019. – С. 20–21.

4. Концепція реформи системи екстреної медичної допомоги. – Режим доступу : http://moz.gov.ua/uploads/1/5592-pro_20180615_1_dod.pdf.

References

1. Kryliuk, V.O., Kuzmin, V.Yu., Kuzminskyi, I.V., Tsymbaliuk, H.Yu., & Maksymenko, M.A. (2017). *Domedychna dopomoha (alhorytmy ta manipuliatsii): metodychnyi posibnyk [Premedical aid (algorithms and manipulations): methodical manual]*. Kyiv [in Ukrainian].
2. Kryliuk, V.O., Surkov, D.M., Kuzminskyi, I.V., Tsymbaliuk, H.Yu., & Maksymenko, M.A. (2018). *Domedychna dopomoha: Navchalno-metodychnyi posibnyk [Premedical aid: Educational manual]*. Kyiv: Ozhyva [in Ukrainian].
3. Pertsov, V.I., Lovkin, O.A., Chemerys, Yu.O., & Boitsova, O.M. (2019). *Dosvid navchannia spivrobotnykiv*

Natsionalnoi politsii u Zaporizkomu derzhavnomu medychnomu universyteti [Experience of National Police staff training at Zaporizhzhia State Medical University]. Proceedings of All-Ukrainian Scientific Practical Conference: Ekstrena medychna dopomoha v nadzvychainykh sytuatsiiakh – Emergency Medical Aid in Emergency Situations. February, 20–24. Ternopil: Ukrmedknyha [in Ukrainian].

4. *Kontseptsiia reformy systemy ekstrenoi medychnoi dopomohy [Concept of reform of the emergency medical care system]*. Retrieved from: http://moz.gov.ua/uploads/1/5592-pro_20180615_1_dod.pdf [in Ukrainian].

Отримано 07.03.19
Рекомендовано 14.03.19

Електронна адреса для листування: shostak.lyudmila@gmail.com